

Warszawa, dnia 5 października 2009 r.

RPO-625808-VII-7020/11006.2/09/EB

RPO-625810-VII-7020/11006.3/09/ZK

Informacja
o czynnościach przeprowadzonych z upoważnienia
Rzecznika Praw Obywatelskich w Zakładzie Poprawczym
i Schronisku dla Nieletnich w Zawierciu
(wyciąg)

1. Wstęp.

Działając z upoważnienia Rzecznika Praw Obywatelskich, w dniach 2 - 4 września 2009 r., do Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu, mieszczącego się przy ul. Mrzygłodzkiej 35 (zwanego dalej Zakładem, Schroniskiem lub ogólnie Placówką), udali się przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich z Zespołu Prawa Karnego Wykonawczego. Towarzyszył im pracownik Zespołu Terenowego Biura RPO w Katowicach.

Przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich, realizując zadania Krajowego Mechanizmu Prewencji, sprawdzili na miejscu sposób traktowania nieletnich umieszczonych w Zakładzie Poprawczym i Schronisku dla Nieletnich w Zawierciu.

W toku wizytacji dokonano następujących czynności:

- przeprowadzono rozmowę z Dyrektorem Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich;
- dokonano oglądu obiektu oraz wszystkich pomieszczeń Zakładu i Schroniska;
- w oparciu o przygotowany wcześniej kwestionariusz, przeprowadzono na osobności rozmowy z 35 dobranymi losowo wychowankami;
- zebrano i przeanalizowano dokumentację placówki, w tym: książkę ewidencji wychowanków, książkę ewidencji przepustek i urlopów, książkę kar i nagród,

księgę przebiegu służby nocnej, rejestr stosowania środków przymusu bezpośredniego, losowo wybrane akta osobowe wychowanek.

Dokonane w oparciu o powyższe czynności ustalenia, pracownicy Biura Rzecznika Praw Obywatelskich przekazali kadrze kierowniczej Placówki oraz wysłuchali ich uwag i wyjaśnień.

Po zakończeniu wizytacji przeanalizowano: Regulamin Zakładu Poprawczego w Zawierciu oraz Regulamin pełnienia służby nocnej przez pracowników pedagogicznych Internatu, Regulamin pracy pracowników Służby Ochrony w porze nocnej, Warunki oraz zasady umieszczania wychowanek w izbie przejściowej, Procedurę typowania wychowanek do procesu usamodzielnienia. Ponadto, zapoznano się ze Sprawozdaniem z działalności internatu w roku szkolnym 2007/2008, Protokołem kontroli sanitarnej Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego z dnia 20 grudnia 2007 r. oraz dnia 25 i 28 listopada 2008 r., Sprawozdaniem z działalności Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w roku szkolnym 2008/2009, Sprawozdaniem z lustracji Okręgowego Zespołu Nadzoru Pedagogicznego z 2009 r., Protokołem kontroli przeprowadzonej przez Najwyższą Izbę Kontroli w okresie 15 - 30 stycznia 2009 r., Protokołem z kontroli przeprowadzonej w dniu 7 maja 2009 r. przez sędziego Sądu Rejonowego w Częstochowie.

2. Charakterystyka Placówki.

Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Zawierciu jest jedną z trzech tego typu placówek przeznaczonych dla dziewcząt. W jej skład wchodzi schronisko zwykle (z limitem 20 miejsc) oraz zakład poprawczy resocjalizacyjny typu półotwartego (z limitem 50 miejsc). W dniu wizytacji, stan faktyczny wychowanek przedstawiał się w następujący sposób: Schronisko – 16 osób, Zakład – 52 osoby.

Placówka położona jest w zachodniej części miasta. Obszar całkowity wynosi 42359 m². Obiekt składa się z budynku głównego (trzy piętrowego) oraz budynku warsztatów (jedno piętrowego).

3. Ogląd obiektów oraz terenu Zakładu i Schroniska.

W budynku głównym mieści się Schronisko dla Nieletnich i Zakład Poprawczy. Większość pomieszczeń użytkowana jest wspólnie, w związku z czym zostały one omówione w niniejszym punkcie łącznie.

W Placówce funkcjonują: internat, szkoła, zespół diagnostyczno – korekcyjny, a także pomieszczenia przewidziane w § 15 ust. 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2001 r., Nr 124, poz. 1359 ze zm.), zwanego dalej rozporządzeniem.

Pomieszczenia mieszkalne i higieniczno – sanitarne wyodrębniono dla pięciu grup wychowawczych Zakładu i dwóch grup Schroniska. Każda z grup wychowawczych posiada własną kuchnię i jadalnię. Stan tych pomieszczeń nie budzi zastrzeżeń. Na szczególne wyróżnienie zasługują kuchnie Grupy II Zakładu i Grupy I Schroniska (są wyposażone w nowoczesne meble i sprzęt). Wszystkie kuchnie dysponują niezbędnym sprzętem AGD, m.in. czajnikami bezprzewodowymi, lodówkami, kuchenkami elektrycznymi i piekarnikami. Dziewczęta przygotowują w nich grupowe śniadania i kolacje. Przyjętym zwyczajem jest wspólne spożywanie posiłków z wychowawcami. Praktyka ta służy przede wszystkim zacieśnianiu więzów wychowanek z przełożonymi. Pozostałe posiłki są serwowane w stołówce. Pomieszczenie to jest odnowione i ładnie zaadaptowane. Jasne ściany i dekoracje nadają temu miejscu domowy charakter. Wizytujący obejrzel też kuchnię ogólną. Większość sprzętu wykonana jest ze stali nierdzewnej. Ściany wyłożono glazurą, a podłogę terakotą. Warunki wyposażenia oraz czystości oglądanego pomieszczenia można określić jako bardzo dobre. W pokoju socjalnym umieszczono lodówkę z próbkami (z drugiego śniadania i obiadu), która w dniu wizytacji nie była zamknięta na kluczyk. Dodatkowo przechowywano w niej prywatne produkty spożywcze.

Wszystkie grupy są wyposażone w pomieszczenia higieniczno – sanitarne. Część łazienek jest po gruntownym remoncie. Aranżacja sanitariatów (Grupy I, II Zakładu oraz Grupy II Schroniska) to przede wszystkim nowoczesne, przestronne wnętrza, zaopatrzone m.in. w umywalki z lustrami, dwa stanowiska prysznicowe, dwie zabudowane toalety i zabudowany bidet. W trakcie wizytacji przedstawiciele RPO

prowadzano remont pralni i łazienki w Grupie IV. Z informacji uzyskanych od Pana Dyrektora wynika, iż w niedalekiej przyszłości będzie odnawiany sanitariat w Grupie V (na chwilę obecną stan łazienki jest zły – odpada tynk, na suficie są liczne zacieki, brakuje płytek przy stanowisku prysznicowym, nie ma dostępu do bidetu). Dokładny remont czeka też łaźnię ogólną, usytuowaną przy sali gimnastycznej, na parterze. Na dzień dzisiejszy pomieszczenie to nie nadaje się do użytku (na 18 stanowisk natryskowych, tylko jedno z nich jest sprawne). Z ustaleń wynika, że podczas kąpieli dziewczęta wrywają baterie prysznicowe. Dodatkowo, brak jakichkolwiek przesłon pomiędzy poszczególnymi stanowiskami prysznicowymi sprawia, że korzystające z niej dziewczęta ze Schroniska, nie mają zapewnionego poczucia intymności.

Grupy wychowawcze są również wyposażone w pomieszczenia gospodarcze połączone z pralnią. Dziewczęta piorą w nich drobną odzież m.in. bieliznę osobistą. Grubsze rzeczy, typu koce, pościel, kurtki, są zdawane do pralni ogólnej, mieszczącej się w podpiwniczeniu Placówki. Pomieszczenie to posiada cztery stanowiska do prania, wirówkę, a także wannę. Placówka posiada także suszarnię oraz prasownicę elektryczną.

We wspomnianych pomieszczeniach gospodarczych wydzielono i oznakowano miejsca dla osób palących. Są one przeznaczone wyłącznie dla nieletnich z Zakładu Poprawczego. W Schronisku obowiązuje bowiem zakaz używania wyrobów tytoniowych.

Każda z grup, posiada osobną świetlicę. Dziewczęta odrabiają tam lekcje, spędzają czas wolny, m.in. przed telewizorem. Każda ze świetlic wyposażona jest w odbiornik TV, komputer, stoliki z krzeselkami. Większość z nich jest po gruntownym remoncie. Odmalowane ściany, nowe podłogi, czy dekoracje wykonane przez wychowanki, nadają tym miejscom domową atmosferę. Obecnie w trakcie remontu jest świetlica Grupy III. Podczas oglądu zauważono usterkę w świetlicy Grupy IV - uszkodzony i niezabezpieczony kontakt elektryczny. Ponadto, ściany tego pomieszczenia wymagają odświeżenia (przewidziane w zestawieniu prac remontowych Placówki). Pan Dyrektor podniósł też problem dotyczący utrzymania w dobrym stanie świetlicy w Grupie I Schroniska. Nowoprzyjęte dziewczęta bardzo często niszczą ściany i sprzęt. Sytuacja ta jest rzadko spotykana w grupach

wychowawczych Zakładu. Nieletnim przebywającym w Zakładzie zależy bowiem, aby wystrój pomieszczeń był jak najbardziej estetyczny i zadbane. W najbliższym czasie przewidziane jest odnowienie ścian świetlicy w Grupie I Schroniska.

Oprócz wyżej wymienionych pomieszczeń, w skład Internatu wchodzi pomieszczenia mieszkalne. W Grupie I Zakładu do dyspozycji wychowanek pozostają cztery pokoje (jeden – dwuosobowy i trzynosobowy, dwa – czterosobowe). Pomieszczenia posiadają wentylację grawitacyjną. Ich ogólny stan można ocenić jako bardzo dobry. Grupa II Zakładu również posiada cztery pokoje (jeden – dwuosobowy i trzy – czterosobowe). Wizytujący zauważyli w jednym z pomieszczeń mieszkalnych brak kratki wentylacyjnej. Generalnie należy stwierdzić, że pokoje są odnowione i czyste. Grupa III Zakładu wyposażona jest również w cztery pokoje (jeden – czterosobowy i trzy – trzynosobowe). Placówka przewiduje przeprowadzenie remontu niniejszej Grupy (wymiana posadzek, modernizacja instalacji elektrycznej, wymiana drzwi, remont ścian i sufitów – to samo dotyczy Grupy IV i V). Grupa IV Zakładu dysponuje trzema pokojami (jeden – czterosobowy i dwa – trzynosobowe), natomiast Grupa V posiada cztery pokoje (dwa – dwuosobowe i trzynosobowe).

Wszystkie pokoje są zaopatrzone m.in. w biurka, regały i tapczany. Część z nich wyposażono w nowe meble. Wystrój pomieszczeń zbliżony jest do warunków domowych. Nieco inaczej wyposażono pokoje wychowanek Schroniska. Grupa I posiada cztery pokoje (dwa – trzynosobowe i czterosobowe). Ich wyposażenie jest skromniejsze od innych Grup. Każda z wychowanek posiada własny tapczan, szafkę nocną i półkę ścienną. Nowoprzyjęte wychowanki noszą odzież skarbową. Zgodnie z postanowieniem Dyrektora Placówki nie mają pozwolenia na noszenie odzieży własnej i wykonywanie makijażu. Sytuacja ta wygląda nieco inaczej w Grupie II Schroniska. Dziewczęta mogą uzyskać zgodę na noszenie ubrań prywatnych np. za dobre zachowanie. Jest to forma nagrody, przewidziana w § 91 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia.

W Grupie II znajdują się cztery pokoje (jeden – czterosobowy i trzy – trzynosobowe). Podczas wizytacji stwierdzono, iż w jednym z pokoi była zaklejona kratka od wentylacji grawitacyjnej (w związku z czym pomieszczenie to nie ma zapewnionej prawidłowej cyrkulacji powietrza).

Podsumowując stan Internatu Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich należy stwierdzić, iż jest on dość dobry, a wyposażenie - właściwe. W dniu wizytacji w pomieszczeniach mieszkalnych i higieniczno – sanitarnych panowała czystość.

W Placówce mieszczą się trzy szkoły: Szkoła Podstawowa nr 12, Gimnazjum nr 4 oraz Zasadnicza Szkoła Zawodowa nr 4. Dziewczęta umieszczone w Placówce pobierają naukę w jednej z tych szkół. Oprócz tego uczą się jednego z proponowanych zawodów, tj. kucharza małej gastronomii, cukiernika lub krawca. W przyszłości, przewidziane jest rozpoczęcie szkolenia zawodowego wychowanek w zakresie fryzjersko – kosmetycznym. Ze środków unijnych zostanie stworzonych osiem stanowisk do nauki tego zawodu. Część pieniędzy pokryje też koszty związane z modernizacją warsztatu gastronomicznego, który poszerzy się o sześć kolejnych stanowisk.

Szkoła usytuowana jest na pierwszym piętrze budynku głównego. Dwa lata temu przeprowadzono w niej gruntowny remont. Placówka posiada pięć sal lekcyjnych (cztery duże i jedną małą – przeznaczoną m.in. na lekcje z jęz. angielskiego). Większość pomieszczeń edukacyjnych ma wymienione blaty ławek. W oknach każdej z sal są zamontowane rolety. Ogólny stan klas można ocenić jako bardzo dobry.

Pokój nauczycielski jest połączony z zapleczem, w którym przechowywane są środki dydaktyczne. Z nowym rokiem szkolnym, dziewczęta otrzymują materiały szkolne i podręczniki (§ 57 ust. 1 pkt 6 rozporządzenia). Wychowanki mogą korzystać z biblioteki i czytelnicy (księgozbiór liczy ok. 6000 woluminów). Oprócz beletrystyki dostępne są pomoce naukowe tj. podręczniki szkolne, atlasy, encyklopedie, czasopisma. Biblioteka dysponuje też aktualnym tekstem ustawy o postępowaniu w sprawach nieletnich, wraz z komentarzem.

Na korytarzu szkoły są zamieszczone numery telefonów instytucji, do których nieletnie mogą się zwrócić o pomoc w przypadku łamania ich praw (brak stosownych adresów). Natomiast, pełne informacje są wywieszane na korytarzach we wszystkich grupach wychowawczych.

Jedyną niedogodnością w szkole jest brak sanitariatu. Dziewczęta korzystają więc z łazienki umieszczonej na parterze, zaopatrzonej w dwie toalety i trzy umywalki.

Ponadto, Placówka dysponuje pełnowymiarową salą gimnastyczną, przeznaczoną do gry w piłkę siatkową, koszykową, ręczną i nożną. Zajęcia sportowe odbywają się również na świeżym powietrzu. Wychowanki mogą korzystać wówczas z piaszczystego boiska do piłki plażowej, kortu tenisowego (do którego wstawiono też bramki), a w okresie letnim z niewielkiego basenu.

W ubiegłym roku szkolnym administracja Placówki ogrodziła plac pomiędzy budynkiem głównym, a boiskami i budynkiem warsztatów (w tym miejscu wychowanki mogą używać wyroby tytoniowe). Teren Placówki jest sukcesywnie zagospodarowywany. Znajduje się na nim altana, staw, posadzono nowe krzewy.

Za budynkiem głównym usytuowano budynek warsztatów. Obiekt ten nie jest podpiwniczony. W roku szkolnym 2008/2009 wymieniono w nim instalację wodno – kanalizacyjną, w wyniku czego podłoga na korytarzu uległa częściowemu zapadnięciu. Na parterze budynku umieszczono dwie pracownie gastronomiczne oraz warsztat cukierniczy, a na pierwszym piętrze sześć pracowni krawieckich. Warsztat gastronomiczny ma wyodrębnione dwie części: jadalnię i kuchnię. W części pierwszej znajdują się dwa stoły, biurko, regał i dwie tablice. Dziewczęta w trakcie zajęć spożywają tu drugie śniadanie. Część kuchenna wyposażona jest w sprzęt AGD. Administracja planuje modernizację trzech warsztatów mieszczących się na najniższej kondygnacji budynku.

Na parterze usytuowano również salę konferencyjną, wyposażoną w tablicę rzutnikową, duży stół i krzesła. Pomieszczenie to jest odnowione i zadbane. Niegdyś mieścił się tu basen. Z powodu problemów z wilgocią zmieniono jego przeznaczenie.

Poza tym, na parterze znajdują się dwa pomieszczenia – pokoje gościnne wyposażone w węzeł sanitarny.

Z kolei, na pierwszym piętrze znajdują się warsztaty krawieckie - szyje się tutaj ubrania robocze, flanelowe koszule, piżamy, pościel. Wymienione produkty są sprzedawane w ramach współpracy innym Zakładom. Z uwagi na silną konkurencję na rynku, szersza produkcja wyrobów własnych jest nieopłacalna.

Budynek warsztatów zaopatrzone w dwa sanitariaty. Łazienka na parterze posiada trzy zabudowane toalety, sześć zlewów oraz pralkę. Podłogę wyłożono terakotą, a ściany pokryto glazurą do wysokości ok. 2 m. Sanitariat na piętrze wyposażono w trzy toalety (z czego, tylko jedna pozostaje do użytku), trzy umywalki oraz kabinę prysznicową. Na korytarzu, tuż przy schodach, wyznaczono miejsce do używania wyrobów tytoniowych.

Placówka posiada pomieszczenia Służby Zdrowia tj. gabinet lekarski, stomatologiczny oraz izbę chorych. Kompleks jest odnowiony i zadbane. W gabinecie pielęgniarstwie, w gablocie zamykanej na klucz, są przechowywane leki. Po losowej weryfikacji terminów przydatności niektórych z nich, znaleziono kilka przeterminowanych (stan ważności - grudzień 2008 r.). Z dokonanych ustaleń wynika, iż praca pielęgniarek przebiega dwuzmianowo. Podczas ich nieobecności, leki psychotropowe są wydawane przez wychowawcę.

Od pewnego czasu zauważalny jest wzrost liczby ciężarnych wychowank. W związku z tym, biorąc pod uwagę § 57 ust. 7 rozporządzenia, Placówka organizuje zajęcia dla przyszłych matek, przygotowując je do nowej roli. Część nieletnich po urodzeniu dziecka umieszczana jest na czas określony poza zakładem (art. 90 ustawy z dnia 26 października 1982 r. o postępowaniu w sprawach nieletnich Dz. U. 2002 r., Nr 11, poz. 109 ze zm., zwanego dalej u.p.n.) lub ubiega się o warunkowe zwolnienie. Po opuszczeniu Placówki wychowanki trafiają zwykle do Domu Samotnej Matki lub do przytułków prowadzonych przez Siostry Zakonne.

Gabinet lekarski wyposażony jest w odpowiedni sprzęt. Na 1/3 etatu są zatrudnieni: internista, ginekolog oraz psychiatra. Dużym problemem jest znalezienie stomatologa na 0,17 etatu, w związku z czym dziewczęta korzystają z opieki stomatologicznej na zewnątrz Zakładu. Należy podkreślić, iż gabinet stomatologiczny Placówki zaopatrzone jest w wysokiej jakości, nowoczesny sprzęt specjalistyczny. Brakuje jednak chętnych do pracy w Placówce.

Podczas wizytacji w izbie chorych przebywały dwie pacjentki (chore na anginę ropną). Pomieszczenie to usytuowane blisko sanitariatu, wyposażonego w stanowisko prysznicowe, umywalkę i toaletę. Ściany i podłogi wyłożono łatwozmywalnymi płytkami.

W pobliżu Ambulatorium mieści się oddzielne pomieszczenie mieszkalne, izba przejściowa (druga jest przy izbie chorych) oraz izba izolacyjna. Izby przejściowe wyposażone są w stół i krzesło. Nie ma w nich natomiast łóżka. Dopiero w porze nocnej wyposaża się je w materac (jest to zamierzone działanie, mające na celu uniemożliwienie nieletnim leżenia w ciągu dnia). Takie traktowanie jest nieuzasadnione. Zgodnie z przepisami rozporządzenia, izby przejściowe urządza się bowiem w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego. Za element takiego wyposażenia zapewne należy uznać łóżko.

W dniu wizytacji, na podstawie § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia, w izbie przejściowej przebywała jedna z wychowanek Zakładu, z powodu podburzania nieletnich do buntu.

Przepis § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia przewiduje również możliwości umieszczenia nieletniego w oddzielnym pomieszczeniu mieszkalnym, w celu zapewnienia w jednostce porządku, czy bezpieczeństwa. Placówka posiada takie pomieszczenie, wyposażone w krzesło, stół i łóżko.

W styczniu bieżącego roku wyodrębniono izbę izolacyjną, z której jak dotąd nie korzystano (Placówka dysponuje księgą ewidencji pobytu w izbie izolacyjnej). Pomieszczenie to wyposażono w krzesło i stół (przymocowane na stałe do podłogi i ściany), a także łóżko (bez umocowania). Ściany wyłożono glazurą do wysokości ok. 2 m, a podłogę terakotą.

Tuż przy izbach umieszczono węzeł sanitarny, z toaletą, umywalką i prysznicem, którego stan nie budzi zastrzeżeń wizytujących.

4. Rozmowy przeprowadzone z wychowanekami.

Podczas wizytacji przeprowadzono 35 rozmów z losowo wybranymi dziewczętami, ze wszystkich grup internatowych Placówki. Wywiady te odbywały się w cztery osoby, na podstawie wcześniej przygotowanego jednolitego kwestionariusza rozmowy. Pozwoliło to na ustalenie stanu przestrzegania praw wychowanek.

Z informacji podanych przez ankietowane wynika, iż warunki bytowe panujące w Placówce są oceniane bardzo wysoko. W trakcie rozmów pojawiły się tylko dwie uwagi dotyczące ciepłoty pomieszczeń: dwie z nich przyznały, iż w okresie letnim jest

za gorąco, a w zimie za zimno – szczególnie rano. W zakresie warunków i organizacji kąpeli odebrano kilka uwag odnośnie kąpeli w łaźni ogólnej (brak pełnego wyposażenia sanitariatu w baterie, brak poczucia intymności). Dziewczęta sygnalizował także pozytywne aspekty, tj. nieograniczony dostęp i czas pobytu pod prysznicem. Żadna z ankietowanych nie miała uwag odnośnie prania, czy suszenia (mają zapewnione środki czystości, sprawne pralki).

Generalnie dobrze oceniono wyżywienie (trzydzieści trzy wychowanki uznały je za dobre). Dziewczęta przyznały, że serwowane posiłki są smaczne i zróżnicowane. Ciężarne wychowanki otrzymują dodatkową porcję witamin i soków.

Większość ankietowanych dziewcząt (dwadzieścia siedem) otrzymuje kieszonkowe. Na wysokość wypłacanego kieszonkowego wpływa wiele czynników. Przede wszystkim brana jest pod uwagę trudna sytuacja materialna wychowanki, jej codzienna postawa, zachowanie wobec innych, chęć służenia pomocą np. w kuchni.

Dość dobrze oceniono opiekę medyczną Placówki. Niemniej jednak pojawiły się też zdania odrębne. Jedna z ankietowanych oceniła ją raczej źle, trzy jako znośną. Negatywne uwagi kierowano pod adresem personelu medycznego. Podniesiono kwestię niewłaściwego zachowania się pielęgniarek w stosunku do pacjentek (które ignorują niektóre bóle, nie zawsze są chętne do pomocy).

Trzydzieści trzy rozmówczynie przyznały, iż znają treść regulaminu placówki i wiedzą, gdzie jest dostępny. Pięć z nich podało, że nie wie do kogo mogłaby się zwrócić w przypadku chęci napisania skargi dotyczącej warunków pobytu i traktowania w Placówce oraz odwołania od decyzji dyrektora.

Generalnie dość dobrze postrzegany jest system kar i nagród. Większość dziewcząt twierdziła, że jest on sprawiedliwy i odpowiedni do danego przewinienia. Tylko dwie uznały inaczej. W ich ocenie wymierzane kary są łagodniejsze dla dziewcząt lubianych przez kadrę Placówki.

Za najsurowsze środki dyscyplinarne dziewczęta uznały umieszczenie w izbie przejściowej (dwanaście), a także powiadomienie sądu rodzinnego o niewłaściwym zachowaniu (dziesięć).

Na podstawie przeprowadzonej ankiety ustalono, że wobec trzech rozmówczyń zastosowano środki przymusu bezpośredniego. Jedna z dziewcząt podniosła, iż w trakcie stosowania wobec niej siły fizycznej, wykręcono jej nos.

Cztery ankietowane przyznały, iż należą do tzw. drugiego życia. Jedna uznała, że chyba należy, pozostałe odpowiadały przecząco (dziewiętnaście) lub nie wiedziały o co chodzi (osiem).

Z informacji podanych przez ankietowane wynika, że większość dziewcząt czuje się w Placówce bezpiecznie i jest chroniona przed różnego rodzaju wymuszeniami, dokuczaniem, znęcaniem się, czy wyzyskami. Tylko dwie wychowanki zasugerowały, że kadra nie reaguje na tego typu zachowania. Jedna z dziewcząt przyznała, iż „silniejsze dziewczęta wyłudniają pieniądze na Schronisku”.

Z przeprowadzonych rozmów wynika, że trzydzieści trzy ankietowane mają stały kontakt z rodziną m.in. poprzez rozmowy telefoniczne, korespondencję, widzenia, przepustki. Żadna z dziewcząt nie zgłosiła uwag dotyczących zasad, organizacji i warunków odwiedzin. Większość wychowanek postrzega Placówkę jako miejsce, w którym sprawy prywatne i rodzinne są należycie chronione. Tylko cztery były przeciwnego zdania. Podnosiły m.in., że sprawy osobiste są omawiane na forum, pewien wychowawca i praktykantki opowiadają o szczegółach zaczerpniętych z akt osobowych dziewcząt.

Przeprowadzone rozmowy wskazują, iż nie ma trudności z realizacją posług religijnych. Dziewczęta podpisują oświadczenie, czy chcą chodzić na lekcję religii, zgodnie z § 2 ust. 1 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 14 września 2001 r. w sprawie szczegółowych zasad uczestniczenia w lekcjach religii i praktykach religijnych, korzystania z posług religijnych i organizacji pracy duszpasterskiej w zakładach poprawczych i schroniskach dla nieletnich (Dz. U. z 2001 r. Nr 106, poz. 1157). Z informacji uzyskanych od Pana Dyrektora wynika, że wszystkie wychowanki Placówki uczestniczą w katechezie. Na parterze budynku głównego, znajduje się kaplica, która w razie potrzeby jest wykorzystywana jako sala konferencyjna. Z przeprowadzonych ankiet wynika, iż raz w miesiącu dziewczęta wychodzą na mszę św. do Kościoła poza teren Placówki. Sytuację w tym zakresie oceniły jako dobrą.

Dziewczęta nie mają też żadnych zastrzeżeń odnośnie zajęć sportowych i spędzania czasu na świeżym powietrzu. Mogą grać w piłkę siatkową, koszykową, ringo, jeżdżą na basen. Trzydzieści cztery z nich oceniło tę sytuację dobrze, jedna – znośnie. Wychowanki każdego dnia wychodzą na dwór, po uprzednim wyrażeniu zgody przez wychowawcę.

Z analizy kwestionariuszy wynika, iż dziewczęta dosyć chętnie korzystają z prasy i książek, udostępnionych przez bibliotekę Placówki (dwadzieścia sześć). Tylko jedna z ankietowanych zarzuciła, iż księgozbiór jest stary. Za pośrednictwem wychowawcy, nieletnie mogą korzystać również ze zbiorów Miejskiej Biblioteki w Zawierciu. Dodatkową prasę kupują we własnym zakresie lub pożyczają od wychowawców.

Każdego dnia dziewczęta obowiązkowo oglądają serwis informacyjny o godz. 19.30. Możliwość korzystania z telewizji przewidziana jest do godz. 21.30. Żadna z ankietowanych nie zgłosiła pod tym względem uwag.

Z informacji podanych przez dziewczęta wynika, że siedem z nich jest zatrudnionych przy pracach porządkowych, a cztery w kuchni (każda pracuje nieodpłatnie).

Dwadzieścia dziewięć wychowanek przyznało, iż rozpoczęło naukę w szkole niezwłocznie po przyjęciu do Placówki. Ustalono, że tylko osiem ankietowanych nie uchylało się od obowiązku szkolnego na wolności. Generalnie większość ankietowanych, oceniło naukę i pomoc ze strony nauczycieli jako dobrą. Co tydzień w ramach zajęć specjalistycznych organizowane są zajęcia wyrównawcze, np. z matematyki. Prowadzone są również zajęcia o charakterze terapeutycznym. W ten sposób Placówka realizuje założenia rozporządzenia, ze szczególnym uwzględnieniem § 12 ust. 3 pkt 2. Z przeprowadzonych rozmów wynika, iż dziewiętnaście ankietowanych nie uczęszczało na tego typu zajęcia.

Większość dziewcząt przyucza się do zawodu krawca (dwadzieścia dwie), z czego tylko siedem twierdziło, iż jest to zgodne z ich zainteresowaniami. Z przeprowadzonych rozmów wynika, że wychowanki chętniej uczą się zawodu kucharza (dziesięć osób), lub cukiernika (sześć).

Generalnie dość dobrze oceniono pracę wychowawców. Trzydzieści jeden rozmówczyń uważa, że przełożeni są zaangażowani i chętni do niesienia pomocy. Jedna z dziewcząt była przeciwnego zdania. Podniosła, iż przełożeni nie zawsze potrafią utrzymać coś w tajemnicy. Dość negatywnie oceniła pracę jednego z wychowawców, który w jej ocenie zachowuje się niekulturalnie, arogancko, często krzyczy.

Z wyjątkiem jednej osoby, wszystkie wychowanki stwierdziły, iż w Placówce są osoby do których zawsze mogą się zwrócić. Jako osoby godne zaufania najczęściej wymieniano: Dyrektora Placówki, wychowawców, kierownika Internatu, Z-cę Dyrektora.

Większość dziewcząt nie spotkała się z wyzywaniem, krzykami, czy poniżaniem ze strony kadry. Siedem z nich miało na ten temat odmienne zdanie. Dziewczęta te skarżyły się na aroganckie zachowanie niektórych wychowawców, którzy dotkliwie je obrażają, krzyczą i poniżają. Jedna z wychowanek przyznała, iż na apelach padają słowa typu „ty śmierdząca lesbo”, „nikt cię nie chce” itp.

Ogromnym problemem Placówki jest seksualizm. Znaczna grupa dziewcząt przejawia skłonności homoseksualne. Na dzień dzisiejszy, nie są objęte właściwą opieką terapeutów i psychoterapeutów. Administracja Zakładu chce pozyskać terapeutę, który prowadziłby różnego rodzaju szkolenia.

Generalnie wychowanki twierdzą, iż na terenie Placówki nie ma dostępnych: alkoholu i narkotyków. Tylko jedna z ankietowanych stwierdziła, że czasami dziewczyny przemycają je z przepustek.

Trzydzieści z respondentek twierdzi, że pobyt w Placówce zmienił je na korzyść, dzięki czemu mają lepszy kontakt z rodziną, uczą się, nie zażywają środków odurzających, nie piją alkoholu. Tylko dwie uważają, że pobyt zmienił je na gorsze.

5. Analiza dokumentacji Placówki.

Analiza treści regulaminu Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich (zwanego dalej regulaminem) pozwala uznać, iż dokument ten jest bardzo obszerny i może być niejasny dla wychowanek. Odnosi się on bowiem do obu typu placówek, co może powodować, iż nieletnie mają trudności w zorientowaniu się, które przepisy

dotyczą Zakładu, a które Schroniska dla Nieletnich. Docelowo dokument powinien zostać ujednolicony, z jasnym podziałem na przepisy dotyczące nieletnich z każdego typu jednostki.

Przepisy regulaminu, które wzbudziły zastrzeżenia wizytujących, są następujące:

1. w § 1 ust. 5 regulaminu zapisano, iż zadania resocjalizacyjne realizuje się m.in. przy współudziale samorządu uczniowskiego, który, co ustalono w trakcie wizytacji, faktycznie nie funkcjonuje w jednostce. W związku z powyższym, treść tego paragrafu nie odpowiada stanowi rzeczywistości;
2. w § 3 ust. 7 regulaminu ujęto zapis odnoszący się do liczby przedstawianych radzie zakładu wniosków, wynikających z realizacji zadań Placówki. W świetle przytoczonego paragrafu, Dyrektor Placówki przedstawia go nie rzadziej niż raz w ciągu roku. Natomiast rozporządzenie wyraźnie stanowi w § 22 ust. 8 - „nie rzadziej niż dwa razy w roku”;
3. w § 6 ust. 1 regulaminu, przy wyliczeniu dokumentacji związanej z pobytem wychowanek w Placówce, brakuje księgi ewidencji wychowanek umieszczonych w izbie izolacyjnej, o czym mówi § 26 ust. 2 pkt. 7 rozporządzenia, a która faktycznie jest prowadzona w Placówce;
4. w § 9 ust. 4 regulaminu sformułowano zapis, iż szkoła przygotowuje wychowanki do złożenia egzaminu czeladniczego m.in. w zawodzie – dziewiarz maszynowo ręczny. Z uzyskanych informacji wynika, iż od dawna Placówka nie przyucza wychowanek do wspomnianego zawodu, w związku z czym zapis ten jest martwy;
5. w tytule § 20 regulaminu brakuje zapisu, iż wymieniony katalog nagród dotyczy wychowanek Zakładu. Jego dodanie jest istotne w sytuacji, gdy został opracowany aneks do regulaminu;
6. w 13 ust. 5 regulaminu określa się podstawy umieszczenia w izbie przejściowej nieletniej przyjmowanej do Zakładu Poprawczego wskazując, że następuje to jeżeli przemawiają za tym względy higieniczno – sanitarne bądź bezpieczeństwo Placówki. Pomija się zatem wskazanie maksymalnego okresu pobytu w izbie przejściowej, jak i inne przesłanki umieszczenia w tego typu

pomieszczeniu, wskazane w § 44 ust. 2 rozporządzenia. Z kolei kwestia umieszczenia nieletnich w izbie przejściowej po przyjęciu do Schroniska dla Nieletnich jest opisana znacznie szerzej w § 15 regulaminu, ze wskazaniem wszystkich przesłanek umieszczenia w tego typu pomieszczeniu wskazanych w § 51 ust. 1 rozporządzenia, również z pominięciem maksymalnego czasu stosowania izby przejściowej.

Regulamin jest jednocześnie niespójny, jeżeli chodzi o zasady umieszczenia w izbie przejściowej. W stosunku do nieletnich z Zakładu Poprawczego odsyła jedynie do odrębnych przepisów (§ 13 ust. 6 regulaminu), podczas gdy w odniesieniu do wychowanek ze Schroniska opisuje zasady umieszczenia w izbie przejściowej, powtarzając tym samym postanowienia „Warunków oraz zasad umieszczania wychowanek w izbie przejściowej Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu”. Jednocześnie regulamin w żadnym punkcie nie odnosi się do umieszczenia nieletniej, zarówno z Zakładu, jak i ze Schroniska, w izbie przejściowej na podstawie § 25 ust. 1 rozporządzenia.

Zdaniem osób wizytujących, zmiany i doprecyzowania wymaga również treść dokumentu - „Warunki oraz zasady umieszczania wychowanek w izbie przejściowej Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu” (zwanego dalej Warunkami). Punkt 4 tego aktu wewnętrznego wskazuje bowiem, iż „umieszczenie nieletniej w izbie przejściowej może nastąpić na okres nie dłuższy niż 14 dni w celu: a) poddania jej wstępnym badaniom lekarskim, badaniom osobopoznawczym i zabiegom higieniczno – sanitarnym, b) przeprowadzenia rozmowy adaptacyjnej i sporządzenia podstawowej informacji o nieletniej, c) utrzymania bezpieczeństwa i porządku w zakładzie, d) zapobiegania agresji lub dezorganizacji życia w zakładzie”. Taka treść oznacza, iż te same podstawy umieszczenia w izbie przejściowej odnoszą się do wychowanek umieszczonych w Schronisku dla Nieletnich, jak i w Zakładzie Poprawczym. Nie rozdzielono również podstaw umieszczenia w izbie przejściowej. Tymczasem rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z dnia 17 października 2001 r. w sprawie zakładów poprawczych i schronisk dla nieletnich (Dz. U. z 2001 r., Nr 124,

poz. 1359 ze zm.), w § 51 ust. 1 wskazuje, że po przyjęciu do schroniska nieletniego umieszcza się w izbie przejściowej na czas nie dłuższy niż 14 dni w celu:

- 1) poddania go wstępnym badaniom lekarskim, badaniom osobopoznawczym i zabiegom higieniczno-sanitarnym,
- 2) przeprowadzenia wstępnej rozmowy i sporządzenia podstawowej informacji o nieletnim.

Z kolei, zgodnie z treścią § 44 ust. 1 i 2 rozporządzenia, po przyjęciu do zakładu nieletniego umieszcza się w izbie przejściowej lub w grupie wychowawczej. Umieszczenie nieletniego w izbie przejściowej może przy tym nastąpić na okres nie dłuższy niż 14 dni w celu:

- 1) poddania go wstępnym badaniom lekarskim, badaniom osobopoznawczym i zabiegom higieniczno-sanitarnym,
- 2) przeprowadzenia wstępnej rozmowy adaptacyjnej,
- 3) przygotowania planu indywidualnych oddziaływań resocjalizacyjnych,
- 4) utrzymania bezpieczeństwa i porządku w zakładzie,
- 5) zapobiegania agresji lub dezorganizacji życia w zakładzie.

Odrębną podstawę umieszczenia w izbie przejściowej przewiduje § 25 ust. 1 pkt 4 oraz poprzez stosowne odwołanie § 34 rozporządzenia. W świetle wskazanych przepisów dyrektor zakładu poprawczego lub schroniska dla nieletnich może umieścić nieletniego na czas określony w izbie przejściowej (lub odrębnym pomieszczeniu mieszkalnym) w celu zapewnienia bezpieczeństwa i porządku w placówce.

W świetle przytoczonych przepisów powszechnie obowiązującego prawa, treść Warunków oraz zasad umieszczania wychowanek w izbie przejściowej wymaga doprecyzowania. Nieletnie powinny bowiem otrzymać jasny przekaz w jakim celu są umieszczane w izbie przejściowej po przyjęciu do Zakładu, czy Schroniska, a z jakiego powodu dyrektor może postanowić o ich umieszczeniu w izbie w trakcie ich pobytu w placówce. Ponadto, treść § 25 ust. 1 pkt 4 rozporządzenia stanowi, że nieletniego umieszcza się na czas określony w izbie przejściowej w celu zapewnienia w placówce porządku i bezpieczeństwa. Długość pobytu wychowanki w izbie przejściowej powinna więc zależeć od okoliczności konkretnej sprawy, a nie być z góry określone jako 14 dni, na co w chwili obecnej wskazuje treść Warunków. Poza

tym, nieletnie powinny otrzymać jasny przekaz, że stosowanie izby przejściowej nie jest karą. Środki dyscyplinarne zostały bowiem wymienione w § 71 rozporządzenia - w stosunku do nieletnich przebywających w zakładzie poprawczym - oraz w § 94 ust. 1 rozporządzenia – w stosunku do wychowanków przebywających w schronisku dla nieletnich. Wśród wymienionych środków dyscyplinarnych ustawodawca nie przewidział umieszczenia w izbie przejściowej. Tymczasem wychowanki, z którymi rozmawiano w trakcie wizytacji wskazywały, że najsurowszą karą dyscyplinarną jest dla nich pobyt w izbie przejściowej. Poza tym, wątpliwości budzą wskazywane przez Dyrektora podstawy umieszczenia w tego typu pomieszczeniu. Nawoływanie do buntu (co miało miejsce jako konsekwencja wydarzeń w Zakładzie Poprawczym w Poznaniu), stanowi przesłankę ustawową do umieszczenia nieletniej w izbie izolacyjnej. Tymczasem nieletnia, która nawoływała do buntu została umieszczona w izbie przejściowej. Podobnie postąpiono z wychowankami, które zostały doprowadzone do placówki po niepowrocie z przepustki, podczas gdy jest to wyraźnie wskazana w § 70 pkt 4 przesłanka zastosowania środka dyscyplinarnego wobec wychowanki Zakładu. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich, obecna treść Warunków wymaga doprecyzowania i dokładnego wskazania podstaw stosowania izby przejściowej. Bezwzględnie należy bowiem przestrzegać obowiązujących przepisów prawa tym zakresie oraz wyeliminować używanie izby przejściowej jako środka dyscyplinarnego.

Poza tym, wizytujący zwrócili uwagę na treść punktu 5 Warunków, zgodnie z którym „za przygotowanie i sprawdzenie wychowanki przed umieszczeniem w izbie przejściowej odpowiedzialny jest pracownik ochrony. Jeżeli uzna za konieczne, powinien poprosić o pomoc pielęgniarkę, a w razie jej nieobecności pracownika pedagogicznego (kobietę) pełniącego dyżur w klasie lub grupie wychowawczej”. Taka treść oznacza, iż w praktyce pracownik ochrony może nie wezwać pielęgniarki lub pracownika pedagogicznego płci żeńskiej. Od jego decyzji zależy bowiem, czy uzna to za konieczne. Zdaniem przedstawicieli Rzecznika kontrola osobista nieletniej przed umieszczeniem w izbie przejściowej powinna być zawsze przeprowadzana przez osobę tej samej płci. Treść omawianego w tym miejscu punktu powinna zatem zostać zmieniona w taki sposób, aby wyeliminować uznaniowość w tej kwestii.

Z analizowanej dokumentacji wynika, że na początku 2009 r. zastosowano środek przymusu bezpośredniego, który został odnotowany w Rejestrze zastosowania środków przymusu bezpośredniego. Wobec nieletniej użyto siłę fizyczną, w postaci doraźnego, krótkotrwałego, ręcznego obezwładnienia. Przyczyną zastosowania środka przymusu bezpośredniego było podejrzenie posiadania przez wychowankę ostrych przedmiotów (nieletnia kilkakrotnie odmówiła poddania się kontroli osobistej, była agresywna fizycznie i werbalnie). Zgodnie z art. 95 b § 3 u.p.n po zastosowaniu środka przymusu, poddano ją niezwłocznie badaniu lekarskiemu. Analizując protokół z zastosowania środka nie stwierdzono nieprawidłowości.

W ostatnim półroczu odnotowano dwa wypadki nadzwyczajne (próbę samobójczą oraz pobicie wychowanki przez dwie inne nieletnie). Pracownicy Biura RPO przeprowadzili rozmowy z uczestniczkami obu zajęć. Zgromadzono dokumentację z postępowania wyjaśniającego w sprawie pobicia jednej z wychowanek. Z analizy dokumentacji wynika, iż kadra Placówki zareagowała w sposób szybki i właściwy. Odizolowano sprawczynię (umieszczono je w izbie przejściowej), otoczono szczególną opieką psychologiczno – pedagogiczną pokrzywdzoną, a także zlecono przeprowadzenie oględzin i badań lekarskich. O zdarzeniu powiadomiono Komendę Powiatową Policji w Zawierciu, Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego w Katowicach, rodziców wychowanek, Ministerstwo Sprawiedliwości oraz Prezesa Sądu Okręgowego w Częstochowie. Prokuratura Rejonowa po rozpoznaniu zawiadomienia pokrzywdzonej o czyn z art. 158 § 1 kodeksu karnego odmówiła wszczęcia dochodzenia w przedmiotowej sprawie, wobec nie wyczerpania ustawowych znamion przestępstwa. Sprawa ta została podjęta z urzędu przez Rzecznika Praw Obywatelskich w następstwie wizytacji.

Z przeanalizowanej dokumentacji wynika, iż zarówno w roku 2008, jak i 2009, do dnia wizytacji, nie odnotowano ucieczek z Placówki. Niemniej jednak w roku ubiegłym jedna z wychowanek uciekła ze Szpitala Psychiatrycznego. To zdarzenie negatywnie wpłynęło na statystykę Placówki, bowiem zaliczono je jako ucieczkę z Zakładu.

Na podstawie Księgi ewidencji przepustek i urlopów Zakładu ustalono, iż od dnia 24 grudnia 2007 r., do dnia wizytacji udzielono 150 przepustek. W bieżącym roku Placówka zezwoliła na 46 urlopów. W oparciu o dokumentację Schroniska należy stwierdzić, że od dnia 22 grudnia 2007 r., do udzielono 29 przepustek.

Z analizy dokumentacji wynika, iż Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego przy Sądzie Okręgowym w Katowicach przeprowadził lustrację na temat przestrzegania praw nieletnich (w dniach 22-23 kwietnia 2009 r.). Dość słabo ocenił wówczas świadomość nieletnich z zakresu przysługujących im praw i ciężących na nich obowiązków, wiedzę o instytucjach, do których mogą się zwrócić o pomoc. Biorąc to pod uwagę, zaproponował opracowanie dwóch informatorów (osobny dla dziewcząt ze Schroniska i Zakładu), które w przystępny sposób ukazałyby informacje dotyczące celowości pobytu nieletniej w Placówce, stawianych wobec niej oczekiwań, oferty zajęciowej, praw i obowiązków, instytucji służących pomocą nieletnim. Jak dotąd Placówka nie zrealizowała tego zadania. Z analizy sprawozdania z lustracji wynika również, iż do dnia 23 kwietnia 2009 r. stosowano kary i nagrody nieprzewidziane przez rozporządzenie dla dziewcząt ze Schroniska tj. podwyższenie kieszonkowego do wysokości 4,5 % kwoty bazowej na okres do trzech miesięcy oraz wstrzymanie kieszonkowego. Wynikało to z faktu, iż regulamin Placówki nie określał odrębnego katalogu nagród i środków dyscyplinarnych dla wychowanek Schroniska. Problem ten został rozwiązany przez załączenie Aneksu do regulaminu. Poza tym, Okręgowy Zespół Nadzoru Pedagogicznego uznał, iż Placówka w sposób właściwy wypełnia zadania z zakresu przestrzegania praw wychowanek oraz zapewnia realizację potrzeb bytowych i socjalnych nieletnich.

Zapoznano się również z protokołem z kontroli Sędziego Sądu Rejonowego w Częstochowie (z dnia 7 maja 2009 r.), który stwierdził, iż Placówka funkcjonuje prawidłowo, warunki w Zakładzie są dobre, a w Schronisku bardzo dobre. W zaleceniach pokontrolnych Sędzia zobowiązał Pana Dyrektora do wyremontowania trzech nieodnowionych dotąd łazienek i zatrudnienia lekarza stomatologa do końca bieżącego roku.

Podczas dwóch ostatnich kontroli sanitarnych stołówki, przeprowadzonych przez Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego w Zawierciu (w dniach 25 i 28 listopada 2008 r.) nie stwierdzono nieprawidłowości.

6. Wnioski i zalecenia.

W ocenie przedstawicieli RPO, Zakład Poprawczy i Schronisko dla Nieletnich w Zawierciu – generalnie rzecz biorąc – zapewnia wychowankom dobre warunki bytowe i higieniczne. Szkoła w Placówce wpływa mobilizująco na postawę dziewcząt. Chętniej się uczą, mają świadomość, że edukacja jest im potrzebna. Szeroko rozbudowana oferta różnego rodzaju kół zainteresowań, korzystnie oddziałuje na postawę wychowanek. Co istotne z perspektywy zadań Krajowego Mechanizmu Prewencji, w trakcie wizytacji nie stwierdzono przypadków okrutnego, nieludzkiego lub poniżającego traktowania albo karania dziewcząt w Placówce.

W celu poprawy stanu przestrzegania praw przysługujących nieletnim, w ocenie pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich należy:

1. doprowadzić do zmiany Regulaminu Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu, w zakresie omówionym w rozdziale 5 Informacji;
2. doprowadzić do dostosowania treści „Warunków oraz zasad umieszczania wychowanek w izbie przejściowej Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu” do obowiązujących przepisów prawa, poprzez precyzyjne wskazanie podstaw umieszczenia nieletnich ze Schroniska oraz z Zakładu w izbie przejściowej;
3. wyeliminować przypadki stosowania izby przejściowej jako środka dyscyplinarnego;
4. wyposażyć izby przejściowe w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego, poprzez umieszczenie w nich na stałe łóżek (§ 44 ust. 4 oraz § 51 ust. 5 rozporządzenia);
5. bezwzględnie przestrzegać zasady, iż kontrola osobista nieletniej dokonywana jest przez pracownika płci żeńskiej;
6. w związku ze zgłoszonymi przez dziewczęta uwagami, zwrócić uwagę na sposób odnoszenia się niektórych wychowawców i pielęgniarek do

- wychowanek oraz doprowadzić do bezwzględnego wyeliminowania zwrotów naruszających ich godność;
7. zamieścić na korytarzu Szkoły, adresy instytucji do których nieletnie mogą się zwrócić o pomoc, w przypadku łamania ich praw;
  8. doprowadzić do opracowania informatorów, które wskazywałyby na przysługujące nieletnim prawa i ciężące na nich obowiązki w poszczególnych typach placówek. Jest to szczególnie istotne biorąc pod uwagę treść regulaminu, który w sposób niejasny odnosi się do tych kwestii i może być niezrozumiały dla wychowanek;
  9. nawiązać kontakt z terapeutą lub seksuologiem, który zająłby się problemem seksualności dziewcząt;
  10. systematycznie weryfikować datę przydatności leków podawanych nieletnim, na bieżąco usuwając te przeterminowane;
  11. dopilnować, aby lodówka z próbkami była zawsze zamknięta na klucz; nie przechowywać w niej innych niż próbki produktów spożywczych;
  12. planując remont generalny łaźni ogólnej, położonej przy sali gimnastycznej, uwzględnić jej wyposażenie w przesłony pomiędzy poszczególnymi stanowiskami prysznicowymi, zapewniającymi nieletnim poczucie intymności oraz rozważyć możliwość zamontowania baterii typu anty – wandal, ze względu na powtarzające się zniszczenia tych urządzeń;
  13. wyposażyć kabiny prysznicowe oraz łaźnię ogólną w maty antypoślizgowe;
  14. umożliwić przyznawanie nieletnim z Grupy I Schroniska otrzymywanie nagrody w postaci udzielania zgody na noszenie prywatnej odzieży, która jest przewidziana w katalogu nagród wymienionych w § 91 ust. 1 pkt 10 rozporządzenia;
  15. systematycznie przeprowadzać przegląd usterek w Placówce.

W odpowiedzi na powyższe wnioski i zalecenia **Dyrektor placówki** poinformował, iż aktualnie trwają prace zespołu powołanego do opracowania nowego Regulaminu Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu, w którym m.in. uwzględnione zostaną zmiany zawarte w rozdziale 5 Informacji. Na najbliższym

posiedzeniu Rady Placówki zaopiniowany zostanie również Regulamin Izby Przejściowej Zakładu Poprawczego i Schroniska dla Nieletnich w Zawierciu, którego treść zostanie dostosowana do obowiązujących przepisów prawa, poprzez precyzyjne wskazanie podstaw umieszczania nieletnich w izbie przejściowej.

Jak wyjaśnił Dyrektor Placówki, w ZPiSdN w Zawierciu nie stosuje się izby przejściowej jako środka dyscyplinarnego, jak również nie określa się z góry długości pobytu wychowanki w izbie przejściowej. Każda wychowanka przyjmowana do placówki jest informowana o tym, że umieszczenie w izbie przejściowej nie jest środkiem dyscyplinarnym. Z umieszczoną wychowanką prowadzone są rozmowy podczas których podopieczna jest informowana, że opuszczenie przez nią izby jest uwarunkowane opanowaniem negatywnych emocji oraz pozytywną zmianą postawy i zachowania.

Podobnie umieszczenie w izbie przejściowej wychowanek doprowadzonych do Placówki po niepowrocie z przepustki bądź urlopu nie jest traktowany jako środek dyscyplinarny. Nieletnie, które nie powróciły w terminie do zakładu często potrzebują specjalnej opieki higieniczno - sanitarnej. Może występować u nich negatywny nastrój, przygnębienie, rozzalenie, a w niektórych przypadkach zachowania nadpobudliwe, wręcz agresywne. W związku z powyższym, nieletnie doprowadzone do Placówki po niepowrocie z przepustki lub urlopu umieszcza się w izbie przejściowej - nie z powodu wskazanego w § 70 pkt. 4 rozporządzenia (zastosowanie środka dyscyplinarnego), lecz zgodnie z § 44 pkt. 2 rozporządzenia. Wprowadzenie bowiem ich bezpośrednio do grupy wychowawczej mogłoby stanowić zagrożenie dla innych wychowanek oraz personelu.

Ponadto Dyrektor poinformował, że izby przejściowe zostały wyposażone w sposób odpowiadający warunkom pomieszczenia mieszkalnego.

Jak wskazał, kontrola osobista nieletniej nigdy nie była dokonywana przez pracownika płci męskiej. Wniosek o takiej możliwości wynika z braku doprecyzowania obowiązujących procedur. Doprecyzowanie tych procedur nastąpi na najbliższym posiedzeniu Rady Placówki.

Dyrektor Placówki zaprzeczył, ażeby w ZPiSdN na apelach padały słowa typu „ty śmierząca lesbo”, „nikt cię nie chce”. Jego zdaniem negatywna ocena jednego

wychowawcę przez jedną z 35 nieletnich, z którymi prowadzone były rozmowy indywidualne, była zapewne uwarunkowana sytuacyjnie. Często zdarza się, że u wychowanek Placówki, które nie przestrzegają regulaminu wytwarza się negatywne nastawienie do jednej konkretnej osoby, a czasem do całego personelu. Wynika to z dużej labilności emocjonalnej, drażliwości nieletnich dziewcząt oraz skłonności do stosowania mechanizmu obronnego w postaci projekcji. Na skutek prowadzenia stosownych oddziaływań, stan ten najczęściej szybko mija. Wychowanki przebywające w Placówce są bardzo roszczeniowe, mocno skupione na sobie oraz swoich subiektywnych potrzebach i domagają się ich natychmiastowego zaspokojenia. Skłonne są do symulowania objawów choroby, a nawet do stawiania sobie diagnozy, natomiast od pracowników służby zdrowia oczekują ustalonego przez siebie sposobu leczenia. Jeżeli te oczekiwania są niemożliwe do spełnienia, wywołuje to niezadowolenie u wychowanek, a działania służby zdrowia są poddawane nieuzasadnionej krytyce. Biorąc pod uwagę fakt, że część nieletnich jest uzależniona od środków psychoaktywnych a niedostępność tych środków w placówce powoduje, że część wychowanek zgłasza nieistniejące dolegliwości bólowe, aby otrzymać substytut środka odurzającego w postaci leku przeciwbólowego.

W odpowiedzi Dyrektor wskazał również, że informacje o instytucjach, do których nieletnie mogą się zwrócić o pomoc w przypadku łamania ich praw, umieszczone na korytarzu Szkoły, zostały uzupełnione o adresy tych instytucji. Prawa i obowiązki wychowanek z Zakładzie Poprawczym oraz Schronisku dla Nieletnich w Zawierciu są wywieszane na korytarzach poszczególnych grup wychowawczych, w Szkole na warsztatach szkolnych. W Zakładzie trwają prace nad opracowaniem informatora.

W następstwie wizytacji, przeprowadzone zostały rozmowy dyscyplinujące z pielęgniarkami, aby daty przydatności leków podawanych nieletnim były częściej weryfikowane a przeterminowane usuwane. Przewidziane są również kontrole kierownicze sprawdzające stosowanie się do powyższych zaleceń.

Kierownik gospodarczy prowadzi systematyczny nadzór nad tym, aby lodówka z próbkami pożywienia była zawsze zamknięta na klucz i nie znajdowały się w niej produkty spożywcze. Podczas planowania remontu generalnego łaźni ogólnej, zostaną

uwzględnione przesłony pomiędzy poszczególnymi stanowiskami prysznicowymi, zaś kabiny prysznicowe w poszczególnych grupach wychowawczych zostały wyposażone w maty antypoślizgowe. W placówce założona została „Księga usterek”, w której na bieżąco wpisywane są zauważone defekty.

Ponadto Dyrektor placówki poinformował, że na terenie miasta Zawiercie nie ma terapeuty ani seksuologa, który mógłby zająć się problemem seksualności dziewcząt. Ponadto koszt pracy takiej osoby rozpoczyna się od 100zł za godzinę plus koszty przejazdu, na co nie pozwala sytuacja finansowa Placówki. Jednakże aktualnie prowadzone są rozmowy z kilkoma seksuologami na temat możliwości przeprowadzenia szkolenia kadry pedagogicznej na temat trudnej sytuacji wywołanej homoseksualizmem podopiecznych. Termin szkolenia wstępnie ustalony został na grudzień 2009 roku. Dyrektor wskazał także, iż nigdy nie wydał zarządzenia, które ograniczałoby nieletnim przybywającym w grupie schroniskowej I, możliwości uzyskania nagrody w postaci zgody na noszenie prywatnej odzieży. Jednak ze względu na bardzo krótki okres pobytu wychowanek w tej grupie nagroda ta jest stosowana sporadycznie.